



Kooivogels. FOTO MOHAMMED BENZAKOUR

Natuurdagboek
29 mei 2026

De putter in de kooi maakte me verdrietig

Toen ik onlangs in Marokko was, kwam ik terecht in een autobandenwerkplaats. Dat is precies zo'n inspirerende omgeving als u denkt. Geen daglicht dringt door in de krochten waar zwarte vegen, glinsterende plassen en een enkele reclame-affiche de enige versiering zijn van de betonnen muren en vloeren. Hard gesis van hydraulische bandenpompen, het gekletter van enorme bandlichters op de grond en daardoorheen een hard jengelende radio maken communicatie nagenoeg onmogelijk. Wel was iedereen reuze-aardig en behulpzaam.

In een kooitje op de grond zat een putter op het enige zitstokje in zijn gevangenis. Aan zijn snavel zag ik dat-ie soms geluid maakte. Waarschijnlijk zong hij zijn gevarieerde kwetterliedje. Niemand hoorde het, laat staan een soortgenote. In steden zingen zangvogels luider om over de herrie heen te komen, maar hier viel niet tegenop te schreeuwen.

Ik werd verdrietig van die putter. In allerlei landen heb ik gekooide vogels gezien. In Indonesië zijn (in het wild gevangen) kooivogels helemaal populair. Er zijn daar meer gekooide dan vrije vogels, lees ik in *Het lied van Agilouz*, waarin Mohammed Benzakour vertelt hoe zijn liefde voor vogels begon, en dat die liefde leidde tot een queeste om in Indonesië vogels te bevrijden.

Hij blijft steken op Bali, waar genoeg vogelleed blijkt te zijn. Hij koopt vogels vrij, onder voorwaarde dat men van de opbrengst geen andere vogels koopt, en sluipt 's nachts stiekem rond om kooien open te zetten of te forceren.

U zult vast bezwaren bedenken tegen 's lands handelswijze, maar wie heeft nooit machteloos toegekeken naar dierenleed onder het mom van: 's lands wijs, 's lands eer, of: ik eet zelf toch ook weleens kip, of: misschien heeft die vogel het wel reuze naar z'n zin in de kooi, of: vrijlaten werkt vogelhandel in de hand.

Daarbij is het eng; je zult betrappt worden. Ik heb ooit een versufte vis uit een emmer in het meer gegooid, toen de visser even niet keek. Mijn hart bonsde. Bij de putter in de werkplaats dorst ik er niet eens wat van te zeggen.

Had ik die putter laten ontsnappen, dan zou ik toch vooral mijn eigen gemoedsrust gediend hebben. Benzakour deed dat vast ook, en schreef er een mooi boek over.

Vier keer per week schrijft bioloog **Koos Dijksterhuis** over iets wat groeit of bloeit

Klimaatbelasting | Veel festivals zijn druk aan het verduurzamen. Maar kunnen grootschalige evenementen die gedeeltelijk om consumptie draaien wel écht duurzaam zijn?

Weg met de wegwerptentjes, festivals willen vergroenen

tekst **Caspar van de Poel**

Loop tien minuten over het kampeertrein van een festival en twee dingen vallen gegarandeerd op. Allereerst: hoe afgemat de bezoekers eruitzien – zeker op de derde festivaldag.

En vervolgens: dat veel bezoekers over nagenoeg dezelfde kampeerspullen beschikken. De camping is haast een woud van opgooitenten van Decathlon en goedkope partytenten van de Action.

Die zijn vaak speciaal aangeschaft voor het festival. Want wie een (meerdaags) festival bezoekt, heeft meer nodig dan een entreeticket. Kampeerspullen zijn barre noodzaak, net als een handdoek, tandenborstel en deodorant. Verder is veel optioneel maar aanbevolen. Een powerbank, gasstelletje en een pomp voor een luchtbed bijvoorbeeld. En waar bezoekers ook graag in investeren: nieuwe outfits om in over het festival te flaneren.

Festivals ontlokken zo consumptie nog voordat het muziekprogramma is begonnen. Dat lijkt op gespannen voet te staan met de duurzaamheidsambities van de sector. In 2019 werd er een 'Green Deal Circulaire Festivals' gesloten tussen de ministeries van Economische Zaken en Klimaat en Infrastructuur en Waterstaat, en een aantal festivalorganisatoren. Het doel daarvan is dat de aangesloten festivals sneller circulair en klimaatneutraal worden.

Een van die festivalorganisatoren is Mojo, dat onder meer Pinkpop, Lowlands en Down The Rabbit Hole organiseert. Dat streeft ernaar om in 2030 zowel circulair als klimaatneutraal te zijn. Festival Into The Great Wide Open is ook aangesloten. Dat wil ook 'circulair' en 'klimaatpositief' worden. Een deadline koppelt het festival niet aan die ambitie. De hamvraag is: kunnen festivals werkelijk duurzaam zijn als zij bezoekers aanzetten tot consumptie?

Bezoekersverkeer

Kees Lamers (duurzaamheidsmanager bij Mojo) en Tijl Couzij (hoofd duurzaamheid bij Into The Great Wide Open en Lab Vlieland) denken beiden van wel. Lamers ziet dat maatschappelijke vraagstukken op festivals worden uitvergroet – verduurzaming dus ook. "Als je kijkt naar de totale CO₂-uitstoot van Nederland, dan springt Tata Steel eruit. Maar ook het woon-werkverkeer van de miljoenen mensen die dagelijks met de auto reizen. We hebben

'Als cultuur en recreatie nodig zijn voor goed leven, hoort dit consumeren erbij'

als land moeite om mensen te verleiden om uit die auto te komen, en op een andere manier te reizen." Datzelfde geldt voor festivals die de bezoekers uit de auto proberen te krijgen.

Volgens Couzij is het belangrijk hoe 'consumeren' wordt gedefinieerd in deze discussie. "Je komt snel op een interessante vraag uit: wat heeft een mens minimaal nodig voor een goed leven? We zeggen ook niet: stop met eten of ademen, want dat zorgt voor CO₂-uitstoot. Je moet ergens een soort arbitraire lijn trek-

ken. En als je als samenleving zegt dat cultuur en recreatie nodig zijn voor een goed leven, dan hoort dit gedeelte van consumeren erbij."

De klimaatbelasting van festivals beperkt zich niet tot bezoekersconsumpties. Het zijn reusachtige logistieke operaties, waarbij veel energie, water en grondstoffen als plastic worden verbruikt.

Recente cijfers over de totale CO₂-uitstoot van Nederlandse festivals zijn er niet, blijkt uit een korte rondgang. Volgens een Milieubarometer gebaseerd op gegevens uit

